

Lucretius1997 Lucretius: *A természetről*. Budapest, Kossuth, 1997.**Lukianosz**1974 *Lukianosz összes művei. I-II*. Budapest, Helikon, 1974.**Németh**2008 *Földreszállt mítoszok. Palaiphatos és Hérakleitos mítoszmagyarázatai*. Szerk. Németh György. Szeged: Lectum, 2008.**Ovidius**1975 Ovidius: *Átváltozások*. Budapest, Helikon, 1975.**Platón**1993 Platón: *Szókratész védőbeszéde*. Szentendre, Interpopulart, 1993.**Plutarkhosz**2005 Plutarkhosz: *Párhuzamos életrajzok. I-II*. Budapest, Osiris, 2005.**Sztrabón**1977 Sztrabón: *Geógraphika*. Budapest, Gondolat, 1977.**Thuküdidész**2006 Thuküdidész: *A peloponnészoszi háború*. Budapest, Osiris, 2006.**Németh Antal¹****A tánc az ókori népek életében²****Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!³**

Talán nincs az embernek még egy olyan sajátos jellegű megnyilatkozása, mint a tánc, amelyről annyira eltérők úgy a szakértők, mint pedig a laikusoknak a véleményei. A művészetelméleti munkák, a szépség bölcséletével foglalkozó könyvek többnyire egymással ellentmondó tekintélyi érveknek a zűrzavara fogad (sic!). Egyesek szerint a tánc nem tartozik a művészetek rendszeréhez. Ennek egyik legfontosabb bizonyítéka az, hogy a tánc karaktere minden rendszerező szándékknak ellentmond. Ha nem vonható párhuzam a tánc és a művészetek között, akkor a hibát bizonyára nem a rendszerező szándékban, hanem magában a táncban kell keresnünk. Ezen az alapon állítják, hogy a tánc nem művészet. Más elméletek érzik, hogy a táncban mégis az örök szépségnek valamiféle formája nyilatkozik meg és éppen ezért megkísérlik beleilleszteni a művészetekről vallott elgondolásaikba. Azonban a hivatásos táncos úgy érzi, hogy ellent kell mondania bizonyos olyan elméleteknek, amelyeknek kiindulópontja a tiszta teória és inkább jellemző az illető esztétikusra, vagy filozófusra, mint magára a táncra.

A tánc helyzete hasonlatos a színjátszáséhoz: akik művelik, rendszerint nem tudják, hogy esztétikai szempontból mit művelnek. A színház gyakorlati emberei hosszú évszázadokon, sőt évezredekken keresztül megvalósították a színházat, kifejezést adtak népük és koruk teatrális ösztöneinek, azonban elméletileg iskolázatlanok lévén, úgy jártak, mint Szókratész költője, aki nem tudta, hogy mit költ és akinek alkotását mások jobban⁴ meg tudják magyarázni, mint önön maga. Viszont az elméletileg iskolázott elmék nem láttak mást sem a színházban, sem a táncban, mint alacsonyabb

¹ Németh Antal (1903-1968) rendező, színházigazgató, színháztörténeti író. A Színpadművészeti Stúdió egyik alapítója, 1929-1931 között a szegedi színház rendezője volt. 1935-től a rádió drámai osztályának élére került, majd a debreceni egyetemen magántanárként tevékenykedett. 1935 és 1944 között a Nemzeti Színház igazgatója volt. 1950-től a Népművelési Intézetben a bábjáték elméletével és történetével foglalkozott. 1956-tól dolgozhatott ismét színházban: 1956-57 között a kaposvári Csiky Gergely, 1957-1959 között a kecskeméti Katona József, 1959-1965 között a Pécsi Nemzeti Színház rendezője volt. 1965-től, nyugdíjazásától az OSZK Színháztörténeti Osztályán dolgozott. A szerkesztésében megjelenő Színháztörténeti Lexikon (1930), amely az egyetemes színháztörténet enciklopédiája, fontos tánc-történeti szócikkeket is tartalmaz. Rendezett hagyatéka jelentős értéket képvisel.

² A forrást nem betűhíven közöljük, az átírásban a helyesírás ma érvényben lévő szabályait követjük. Lelőhely: OSZK Kéziratár, Fond 63. 234. Az előadás szövegének második részét a következő számban jelentetjük meg. Megjegyzés: Németh Antalnak még egy táncval kapcsolatos kézírata lelhető fel az OSZK-ban, amely azonban a nyomtatott verziótól (A mai orosz balett. Korunk, 1928. január) csekély eltérést mutat.

³ Amint az a szövegből is kiderül, az előadás a Magyar Esztétikai Társaság egyik felolvasóülésén hangzott el. Az Esztétikai Szemle híradásai szerint (Szakosztályi Közlemények) a felolvasóesteket a Társaság minden hónap első keddjén 17. 30-tól tartotta a Fészek Klubban. Az előadások szövege kezdetben az 1934-től kiadott periodikában, az Esztétikai Füzetekben, később pedig a Társaság folyóiratában, a Mitrovics által alapított és 1935-1938 között az ő szerkesztésében megjelenő, Esztétikai Szemlében került közlésre. Néhány előadásról, a felolvasóestekről Baránszky-Jób László visszaemlékezésében is olvashatunk. Baránszky-Jób, 1984. 544-546.

⁴ A gépirat első oldalának a vége.

rendű szórakozást, amely nem méltó arra, hogy gondolkozzanak mibenléte felett. A másik ok, amiért nem alakulhatott ki sem a színjátszásnak, sem a táncnak rendszeresen végiggondolt esztétikája, az, amelyre az ilyenirányú kísérletek elsősorban szoktak hivatkozni. Minden színházesztétika azzal kezdődik, hogy leszögezi az alapvető különbséget a színjátszás és a többi művészetek között és ez a különbség: az ú.n. tiszta művészetek marandóságát a színjátszásnak múlandó jellegével szemben. Míg a képzőművészeti alkotások, zenei kompozíciók, költemények létrejöttük után önálló és időtlen életet élnek és így módon újra és újra vizsgálat tárgyává tehetők, elemezhetők, addig úgy a színészek a műve, a színpadi alakítás, mint a színházak az alkotása, az élő előadás, alá van vetve a művészetek szempontjából legtragikusabb törvénynek: az azonnali elmúlásnak. Ugyanígy a tánc is. A megszületés pillanatában már el is múlt. A jelen, a színház és a tánc szempontjából nem más, mint az elmúlt pillanatnak ölekezése az eljövendő pillanattal. Megfoghatatlanul, visszahozhatatlanul, megismételhetetlenül tűnik el az a szépség, amelyet felfedezni vélünk a táncban. Hogyan vizsgálhatjuk tehát, ha nincs mód és eszköz vizsgálni? Hogyan állíthatunk róla valamit, amikor nem tud elviselni semmiféle állítást, mert mire kimondottuk a szót, már nem érvényes amit mondtunk, mert a táncoló ember az új pillanattal új törvényeket hívott életre. A színház aránylag szerencsésebb helyzetben van, mert egy ponton marandóvá tud kristályosodni. Ez a pont az, ahol a színház az irodalommal találkozik. A dráma⁵ mint költői műfaj a marandó formába rögződése azoknak az érzéseknek, cselekvési szándékoknak, művészi akaratoknak, amelyeket a teatrális ösztön átfűtött, tehát végeredményében a színháznak. A tánc azonban soha még ezt a közvetett megmaradási formát sem érheti el. A tökéletes elmúlás végzettszerű törvénye uralkodik fölötté. Sokszorosan nehéz tehát megkeresni azokat a benső tartalmakat, amelyek művészi értéket adnak a táncnak. A tánc történetéről beszélni, vagy írni majdnem olyan paradoxon, mintha valaki azt akarná megírni, hogy az elmúlt évezredek alatt milyen alakú felhők úsztak el országok és népek fölött.

De talán éppen ezért szép feladat a lehetetlen megkísértése és talán ezért elnézőek lesznek Önök, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, ha ez a kis előadásom nem jár a tudományos eredménnyel, amelyet talán a Magyar Esztétikai Társaság⁶ komoly köre joggal elvárhatna egy szakelőadástól.⁷

Valaki így határozta meg a művészetet: hogy a művészet nem más, mint⁸ a kifejezhetetlen kifejezése. Ha ez igaz, akkor igazán⁹ mélyen és megcáfolhatatlanul művészet a tánc. Vannak elméletek, amelyek szerint az emberiség fejlődésének, a kultúránk létrejöttének alapja abban¹⁰ a rejtélyes és a földön élő világban egyedülálló tényben rejlik,¹¹ hogy az ember kifejezést, tud adni a lélek belső megmozdulásainak. Még az állatokat is a szerint csoportosítjuk alacsonyabb, vagy magasabb rendű osztályokba, hogy milyen fokig, mértékig,¹² tudnak kifejezést adni – nyugodtan mondhatjuk a modern pszichológia tanítása alapján¹³ – a lelkünknek. Az állatlélektan bevilágít abba a rejtélyes folyamatba, amely a testbe zárt és korlátozott tudatú léleknek és világnak a találkozásából jön létre. A test élő börtönébe zárt léleknek és¹⁴ a csodálatos, érthetetlen, félelmes,

⁵ A gépirat második oldalának a vége.

⁶ Magyar Esztétikai Társaság: Mitrovics Gyula vezetésével alakult meg 1933-ban, a Magyar Pszichológiai Társaság Esztétikai Szakosztályaként. 1937-től már önálló társaságként tevékenykedett. A Társaság elnöke Mitrovics Gyula, jegyzője, majd ügyvezető alelnöke, Baránszky-Jób László volt, aki Mitrovics után, 1945-től, a Társaság 1949. évi feloszlataáig, az elnöki tisztséget is betöltötte. A Társaság választmányának tagjai között Németh Antal is szerepelt. Az információkért Dr. Sírátó Ildikót (OSZK, Színház-történeti Tár) illeti köszönet. Vincze, 2007.

⁷ A korrektúrázott gépiratban az elejétől kezdve egészen ideig a szöveg áthúzza szerepel.

⁸ hogy a művészet nem más, mint

⁹ igazán

¹⁰ abban, javítás: az

¹¹ és a földön élő világban egyedülálló tényben rejlik

¹² fokig, mértékig-ben

¹³ nyugodtan mondhatjuk a modern pszichológia tanítása alapján

¹⁴ A gépirat harmadik oldalának a vége.

titokzatos világmindenségnek a történelem előtti korban, az ősember lelkében való találkozási indította el a hatásnak és visszahatásnak azt a¹⁵ végtelen láncolatát, amelynek az¹⁶ eredménye minden emberi cselekedet és alkotás. A világ hat a lélekre és a lélek kifejezi ezt a hatást. Hogyan fejezhetné ki másképpen, mint mozgással? Hiszen a mozdulatlanság csak egyetlen ritka állapotnak a kifejeződése. Az ezerszínű életnek és a lélekben lezajló mozgásszerű folyamatoknak csak a kifejező mozdulat lehet a megnyilatkozási formája. Az ősember fölfedezi a testét, mint az önkifejeződés csodálatos hangszerét és ha¹⁷ örömet érez vagy¹⁸ ha bánatot, egyformán ki kell¹⁹ élnie és az²⁰ érzés mozdulatokba ömlik át és ez az önkifejeződő mozdulat: az első tánc. Az első táncos, miközben a mozdulat kifejezést ad a lelkiállapotoknak, hullámzásoknak,²¹ a mozgás ismétlése, begyakorlása alkalmával érzi, hogy ugyanaz az érzés szólal meg a lelkében, mint amelyik azt²² a bizonyos mozdulatformát életre hívta. Örömeiben táncol, de táncol akkor is, amikor örülni akar. A gyászt, amely lesújtja, amikor a rejtélyes elmúlással szemben áll, ritmikus mozdulatokban fejezi ki. De megismétli ezt a mozdulatot, valahányszor a gyászt az érzés őszinteségével fokozni akarja. Így kíséri végig az ősember egész életét a tánc a születéstől a halálig minden ünnepi pillanatában. A mai ősalapítói népek, az ú.n. egzotikus népek szokásainak vizsgálata közben találtak olyan táncokat, amelyek kíséretében nővé, vagy férfivá avatják a hajadont és a serdülő fiút. Ezek a népek lényegében egyformán táncoltak évezredekkel Krisztus előtt a történelem előtti prehisztórikus²³ korban és táncolnak ma is. Táncolnak, ha harcba készül a törzs, táncolnak, ha győztek és táncolnak, ha az elesetteket temetik²⁴ és táncolnak a nászi ünnepeken, az isten tiszteletére és táncolva kísérik utolsó útjára a gyászdobok zenéjére testvéreiket. A tánc a telített emberi léleknek szükségszerű megnyilatkozása, amelynek kivételes²⁵ jelentősége lenne még akkor is, ha esztétikai problémák nem fűződnének hozzá. Mert a kultúrák élete nélkül az emberi megnyilatkozás nélkül hiányos és érthetetlen volna. A tánc tehát az ember időtlen és örök alaptermészetéből folyó különleges megnyilatkozás. Mibenlétét akkor ismerhetjük fel jobban, ha vizsgáljuk a tánc útját egyrészt az időben, vagyis²⁶ hogy mit jelentett ez az önkifejeződő mozgás a különböző kultúrák számára. Mi volt az, amiben ez az önkifejeződés évszázadról-évszázadra eltért az előző korszak mozdulatokban való önkifejeződési formájától és mi az, ami²⁷ minden különbözőség ellenére közös a táncban és²⁸ közös nevezőre hozza a sakkarai sír reliefsének táncosnőit Elsler Fannyval²⁹ csakúgy, mint a ma élő bármelyik táncosnővel.

Az első kultúrkör, amelyről pontos adatokkal bírunk és³⁰ amelyben a tánc műtörténeti emlékek által bizonyítható módon kivételesen nagy szerepet töltött be, az ókori egyiptomi kultúra. Nem véletlen, hogy a földi életet csak a túlvilág előcsarnokául tekintő egyiptomi világnézet a táncban sem érzett mást, mint kultikus³¹ eszközt a földről eltávozott lélek és a föld fölött lakozó istenek

¹⁵ azt-a

¹⁶ amelynek az, javítás: Ennek

¹⁷ és ha-Ha

¹⁸ vagy

¹⁹ azt

²⁰ és az, javítás: És az

²¹ miközben a mozdulat kifejezést ad a lelkiállapotoknak, hullámzásoknak,

²² amelyik azt, javítás: E

²³ prehisztórikus, helyette: történelem előtti

²⁴ A gépirat negyedik oldalának a vége.

²⁵ amelynek kivételes, javítás: K

²⁶ vagyis, javítás: V

²⁷ Beszúrás: a táncokban

²⁸ a táncban és, javítás: Mi az [ami]

²⁹ Fanny Elssler (1810-1884) osztrák táncosnő, balerina.

³⁰ amelyről pontos adatokkal bírunk és

³¹ kultikus, javítás: szertartási

tiszteletére. Nem véletlen, hogy a Krisztus előtti 3500-tól 2650-ig uralkodó I-VII. dinasztia,³² vagyis a masztabák és piramisok építésének korában kizárólag sírokban található táncra vonatkozó megőrkítések. Ezek a megőrkítések már fejlett táncművészetről számolnak be és azt bizonyítják,³³ hogy az emberi test engedelmes eszközévé lett a léleknek és a³⁴ tánc azoknak a komoly, sőt komor érzéseknek szimbólumává vált, amelyek eltöltik a túlvilágra gondoló emberi lelket.

1. kép:
Táncosnők.
Relief a sakkari sírban³⁵

Ez az ábrázolás egyike a legmeglepőbbeknek. Karcsú táncosnőket látunk jobb lábukat és mindkét kezüket maguk elé a magasba lendítve. Törzsük hátrahajlik anélkül, hogy ebben a nehéz pózban testük egyensúlyát veszítené. Az ábrázolt testtartás már fejlett technikai tudást igényel és arra enged következtetni, hogy hasonló mozgáselemekből épült fel, tehát e póznak előzménye és a reá következő mozdulatok hasonlóképpen tervszerűen megkomponált tánc részelemei voltak.

Ugyancsak a sakkari sírból származik ez a következő képünk, amelynek eredetije a kairói múzeumban van.

1. kép: Zene és tánc. Kétrészes relief a sakkari sírból

Ha összevetjük ezeket a táncjeleneteket ábrázoló műemlékeket az egyiptomi mindennapi élet más jeleneteit ábrázoló³⁷ reliefekkel, amelyek³⁸ a halászatot, földmunkát, állattenyésztést, ipari munkát³⁹ jelenítik meg⁴⁰ az összevetés mindjárt rávilágít a tánc mibenlétének egyik örök és alapvető sajátosságára. Az életnek a valósággal összefüggő mozdulatai mindig egy bizonyos konkrét⁴¹ cél érdekében történnek. Az emberi mozgás a reális élet szempontjából eszköz és éppen ezért nincs esztétikai értelemben zárt formába öntve, hanem formátlan, mint maga az élet. Az alaktalan,⁴² reális célú mozgás kötetlenségével szemben az emberi test mozdulatjátékának kötött formáját a ritmus jelenti. Ez az alapvető különbség nemcsak a képi ábrázolás tervszerű elrendezésében mutatkozik meg. Az egyik területen a mozgásritmus hiánya és a másik területen a mozgásritmusnak látható és szemléltető kifejezése.⁴³ De a⁴⁴ ritmusban pillanthatjuk meg az alaktalan idő végtelen

³² 3511-től 2651-ig uralkodó I-VII. első dinasztia, javítás: első dinasztia

³³ és azt bizonyítják, javítás: B

³⁴ és a; javítás: Itt a tánc (A gépirat ötödik oldalának vége.)

³⁵ Képeket nem tartalmaz a gépirat. Csak ott közlök, illusztrációként, képeket, ahol be tudtam azonosítani a szerző által hivatkozott ábrázolásokat.

³⁶ A korrektrázott kéziratban az 1. képtől kezdve a szöveg egészen idáig áthúzva szerepel.

³⁷ ábrázoló

³⁸ reliefekkel, amelyek

³⁹ Beszúrás: ábrázoló reliefekkel, ez

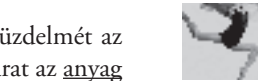
⁴⁰ jelenítik meg

⁴¹ Konkrét, javítás: határozott

⁴² Az alaktalan; javítás: A (A gépirat hatodik oldalának vége.)

⁴³ Ez az alapvető különbség nemcsak a képi ábrázolás tervszerű elrendezésében mutatkozik meg. Az egyik területen a mozgásritmus hiánya és a másik területen a mozgásritmusnak látható és szemléltető kifejezése.

⁴⁴ De a, javítás: A

folyójában⁴⁵ úszó embernek, emberi léleknek a múltó és pillanatokra győzelmes⁴⁶ küzdelmét az idővel, amikor⁴⁷ a mozdulat révén, az azonos időbeosztású mozgás révén győzelmet arat az anyag felett, amelyben elmerülni látszik. A ritmusban tagolja az ember⁴⁸ az időt saját belső törvényei által formált egységekre, amelyek fölött azután a művészetek révén diadalmaskodik. Az úszó ember karlendítése az a ritmus, amellyel fenntartja magát a végtelen örvénylésű időfolyóban.⁴⁹ A ritmus öntudatlanul áthatja ugyan az egész természetet, a hangok rezgésétől a csillagok járásáig, a növények és a kristályok szimmetriájától a madár újra és újra ismétlődő daláig, de tudatosan az ember teremti meg először a táncban. És a ritmikus mozdulat révén, a tudatosan formákba zárt mozdulat révén az ember eggyé válnak érzi magát az egész világmindenséggel.

Csoda-e tehát, ha az ember, az első ember, az ősember, vagy az őskultúrák embere,⁵⁰ amikor ritmusra mozdul, istentiszteletnek érzi azt a mozgást, amelynek révén eggyé válik a világmindenséggel? És csoda-e, ha ezt a ritmikus mozgást elsősorban és csaknem kizárólag az isten tisztelte használja fel? Mit tesz az emberi lélek, ha ki akar kapcsolódni a hétköznapi alaktalan életéből, a realitások káoszából?⁵¹ A ritmikus rendezett időben az élet-valóság gesztusaitól eltérő, ünnepléses és felemelő,⁵² céltalan és mégis csodálatos lélektani hatású mozgásokat végez. Ezeknek a ritmizált mozdulatoknak a földi életben a realitás szempontjából⁵³ nincsen konkrét⁵⁴ céljuk, megmagyarázható gyakorlati értelmük. De mélységes és csodálatos értelmük van annak a hatásnak a szempontjából, amelyet az ember gyakorlásuk közben átél. Kikapcsolódik általuk a saját énjéből, megsemmisül az individuális⁵⁵ tudat és felemelkedik egy eksztatikus világba, amelyben⁵⁶ tartózkodni a léleknek felemelő öröm és fenségesebben ünneplési pillanat. A komoly Egyiptom komoly mozdulatformák segítségével élte át ezt a csodát. Vallásos felvonulások alkalmával, Osiris isten feltámadását⁵⁷ ünneplő körmenetekben, templomok, sírok felszentelésénél, az emberfölötti méretű⁵⁸ istenszobrokat a vallásos élet szolgálatában álló táncosnők táncolták körül, hogy elűzzék az isten közeléből a rossz szellemeket. A főpapok, sőt, kivételes esetben maguk a fáraók ritmizált mozdulatok, tehát tánc formájában végezték el a reájuk kötelező ceremóniákat. Úgy, ahogy a Biblia szerint Dávid király táncolt a frigszekevény előtt, amikor azt visszahódították a filiszteusoktól, vagy ahogy a zsidók az Aranyborjú körül táncolva fejezték ki tiszteletüket a bálványisten iránt. Az egyiptomiak a ritmusnak a kozmikus értelmét mennyire⁵⁹ mélyen⁶⁰ érezték, bizonyíték⁶¹ az is, hogy a csillagok járásának törvényét ismerő papoknak volt egy táncuk, amely az égitestek járását szimbolizálta.⁶²

⁴⁵ folyójában, javítás: folyamában

⁴⁶ a múltó és pillanatokra győzelmes

⁴⁷ amikor, javítás: az ember

⁴⁸ az ember

⁴⁹ időfolyóban

⁵⁰ vagy az őskultúrák embere; javítás: az első kultúrlény

⁵¹ káoszából, javítás: zűrzavarából

⁵² A 'fel' szótag után a gépirat hetedik oldalának vége.

⁵³ a realitás szempontjából

⁵⁴ konkrét, javítás: reális

⁵⁵ Individuális, javítás: egyéni

⁵⁶ amelyben; javítás: itt

⁵⁷ Osiris isten feltámadását

⁵⁸ az emberfölötti méretű; javítás: Az

⁵⁹ mennyire

⁶⁰ beszúrás: át

⁶¹ bizonyítja

⁶² 'Úgy, hogy' résztől kezdve idáig a margó mellett összekapcsolva és mellé írva: elmaradhat

Ha azt mondtuk,⁶³ hogy a tánc az emberi lélek önkifejeződése, akkor⁶⁴ Egyiptomban a tánc imádságos lelki tartalmakat fejezett ki. Vagyis a mozdulat révén imádkoztak. Úgy,⁶⁵ mint⁶⁶ ahogyan ma is léteznek⁶⁷ távol-keleti népek,⁶⁸ főként a maláji szigetcsoportokon, ahol⁶⁹ nemcsak szavakkal imádkozik a hívő,⁷⁰ hanem szimbolikus értelmű és tartalmú mozdulatokkal.⁷¹ Az egyiptomi tánc a földöntúli étellel állt kapcsolatban és a valóságon túli dolgokkal élt bensőséges összefüggésben. A reliefek tanúsága szerint komoly, ünnepélyes, lassú sohasem végletes, ritmikus mozdulatoknak szerves összefüggése volt ez az imádkozó egyiptomi tánc. Később, az ú.n. Újbirodalomban, Krisztus előtt 1575-től lassankint⁷² átalakul az egyiptomi tánc stílusa, lassan⁷³ elveszti ünnepélyesen vallásos tartalmát. Asszír, babiloni, föníciai, kisázsiai és hettita behatások révén az egyiptomi képzőművészet stílusváltozásaival párhuzamosan az egyiptomi tánc is megváltozik, komoly, lassú, patetikus jellegét levetve és fokozatosan⁷⁴ öncélú szórakoztatássá válik. Azok a leírások, amelyeket Hérodotosznál, Sztrabónnál és Diodórosznál olvashatunk, már erről a stílusváltozásról tudósítanak.⁷⁵ A kultusztánc mellett, sőt annak a rovására a magánházak ünnepélyein találkozunk a sokkal gyorsabb ütemű, szeszélyesebb ritmusú „modernebb” jellegű, a művészi mozdulatokban rejlő szépség esztétikai erejével szórakoztató táncokkal.

3. sz. kép: Énekesnők és táncosnők. Falfestmény Antefoker sírjában, Thébában.

⁶³ Ha azt mondtuk, javítás: M

⁶⁴ akkor

⁶⁵ A gépirat nyolcadik oldalának a vége.

⁶⁶ Úgy, mint, javítás: M

⁶⁷ léteznek

⁶⁸ Beszúrás: nél

⁶⁹ ahol, javítás: a hívő

⁷⁰ a hívő

⁷¹ Beszúrás: is

⁷² Krisztus előtt 1575-től lassankint

⁷³ lassan, javítás: L

⁷⁴ Asszír, babiloni, föníciai, kisázsiai és hettita behatások révén az egyiptomi képzőművészet stílusváltozásaival párhuzamosan az egyiptomi tánc is megváltozik, komoly, lassú, patetikus jellegét levetve és fokozatosan, javítás: F

⁷⁵ Azok a leírások, amelyeket Hérodotosznál, Sztrabónnál és Diodórosznál olvashatunk, már erről a stílusváltozásról tudósítanak.

A sakkarai reliefek az egyiptomi táncot mint tudatos koreográfiai művészetet reprezentálják. A thébai Antefoker-sír falfestménye énekesnőket és táncosnőket ábrázol. Bár magán viseli még a halottkultusz kötöttebb formai stílusát, de – mint azt a kairói⁷⁶ múzeumban található csodálatos mészköreliefek mutatják,

4. sz. kép: Zenélő táncosnők. Mészkörelief Sakkarából.

mégis modern balettjelenetnek tekinthető.⁷⁷

(A szöveget közzétette, a jegyzeteket írta: Tóvay Nagy Péter)

Németh Antal

Irodalomjegyzék

Baránszky

1984 Pályám emlékezete. In: Baránszky Jób László: *Teremtő értékelés*. Budapest, Magvető, 1984. 525-555.

Vincze

2007 Vincze Tamás: Mitrovics Gyula egyetemi és egyetemen kívüli szerepvállalása és funkciói. In: *A „Debreceni Iskola”. Neveléstudomány-történettudományi vázlatok*. Szerk.: Brezsnaynszky László. Budapest, Gondolat, 2007. 128-139.

⁷⁶ A gépirat kilencedik oldalának a vége.

⁷⁷ Az utolsó bekezdés áthúzva.